

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Recense

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 4 (1959), No. 2, 253

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138689>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1959

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

RECENZE

Atlas eclipticalis

A. BEČVÁŘ

Nakladatelství ČSAV, Praha, 1958, cena vázaného výtisku 123,— Kčs.

Nakladatelství ČSAV vydalo „Atlas Eclipticalis“ na 32 tabulkách formátu 48×68 cm. Dílo obsahuje rovníkový pás oblohy od $+30^\circ$ do -30° deklinace. Je to právě polovina oblohy a to ta nejdůležitější, do které se promítá rovina sluneční soustavy. Základem jsou yalské katalogy, které vznikly jakožto fotografické opakování zonálních katalogů společnosti *Astronomische Gesellschaft* za účelem získání vlastních pohybů. Atlas tedy obsahuje vesměs hvězdy s přesnými polohami a známými vlastními pohyby, a to všechny tyto hvězdy, neboť není omezen určitou magnitudou. Jak moderní je to materiál, je patrné z toho, že poslední použitý katalog vyšel teprve 1954. Yalské katalogy neobsahují jasné hvězdy, ani většinu dvojhvězd, protože nešly přesně měřit na negativech. Ty byly do atlasu převzaty z Bossova *General Catalogue*. Z yalských katalogů bylo zakresleno celkem asi 128 000 hvězd, z Bossova přes 16 000 hvězd. Mimo to atlas obsahuje všechny proměnné hvězdy jasnější než 10^m v maximu, a všechny dvojhvězdy do stejné jasnosti. Nejbohatší je 21. mapa, která sama má 7466 hvězd. Ekvinoxium 1950,0 nejvíce ocení pozorovatelé pohyblivých těles, kteří používají k výpočtu poloh současných katalogů. Velké měřítko $1^\circ = 20$ mm způsobilo sice nepohodlný formát atlasu, ale je současně jeho hlavní výhodou, neboť znamená velkou přesnost poloh. Originály byly kresleny ještě o polovinu větší a s přesností na zlomek milimetru, takže přesnost fotografickým zmenšením ještě vzrostla. Podrobnost kresby je nejlépe patrna např. na Plejádách nebo na Praesepee, které jsou úplně rozkresleny na jednotlivé hvězdy. Obsah atlasu nadmíru vzrostl tím, že všechny hvězdy jsou barevné podle spektrálních typů, pokud jsou známy. Bez barev je jen mizivá menšina (hlavně malé dvojhvězdy). Galaktická koncentrace typů je vidět na prvý pohled. Výběr srovnávacích hvězd pro proměnné hvězdy je velmi usnadněn. V tomto směru nemá dosud Bečvářův nový atlas v literatuře obdoby, neboť spektra slabých hvězd nebyla ještě nikdy zakreslena do atlasu. Znamenalo to ovšem zdvojnásobení pracovní doby při kresbě i při reprodukci. Hranice souhvězdí redukované na 1950,0 jsou nespádne zakresleny, takže neruší vzhled map. Precese je tu už velmi patrna. Klíč se srovnávacími kotoučky hvězdných velikostí je tentokrát na samostatné záložce, která je velmi praktická, měla by však být vytištěna na podstatně silnějším kartonu. Nový způsob označování proměnných hvězd (při malých amplitudách na desetinu magnitudy přesně) je originální. Tiskárna si dala na reprodukci zřejmě záležet. Průhledná maska na astralonu by velmi usnadňovala odhad poloh v souřadnicové síti atlasu, kdyby byla přesnější. Zdá se, že buď její materiál nebo papír atlasu se změnil při výrobě, neboť není pochyb o tom, že byla narýsována přesně v měřítku atlasu.

Josef Křepešta